

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«بسملة» پارافرنسی کتیبه سنگی نوشت مسجد کبود تبریز به خط ثلث (۸۷ هجری قمری)

حیات در مسکن

نویسندگان:

دکتر پرینساهاشم پور

(استاد دانشگاه هنر اسلامی تبریز)

دکتر زیبا سامی

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور / نویسندگان پریسا هاشم پور، زیبا سامی؛ ویراستار موسسه اشراق؛ ناظر علمی احد
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
یادداشت
موضوع
فیبا
کتابنامه: ص. ۱۲۷.
معماری خانگی
Architecture, Domestic
معماری خانگی -- ایران -- تبریز
Architecture, Domestic -- Iran -- Tabriz
معماری
Architecture
سامی، زیبا، ۱۳۷۱-
ابراهیم پور، احد، ۱۳۵۸-
دهقان، امیر، ۱۳۶۸-
شورای اسلامی شهر تبریز. مرکز پژوهشها. انتشارات
NA۷۱۱۰
۷۲۸
شماره کتابشناسی ملی
۱۵۴۲۷۱۹
فیبا
اطلاعات رکورد کتابشناسی

حیات در مسکن

انتشارات

مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی
کلان‌شهر تبریز

rctbz.tabriz.ir

- نویسندگان: پریسا هاشم پور، زیبا سامی
- ویراستار: مؤسسه اشراق
- ناظر علمی: احد ابراهیم پور، امیر دهقان
- صفحه‌آرا: سهیلا یوسفی
- چاپ اول: پاییز ۱۴۰۴
- شمارگان: ۵۰۰ نسخه
- چاپ و صحافی: ولیعصر
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۸۵۲۷-۱-۳
- قیمت: ۲۰۰ هزار تومان

© کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

- تبریز
- بزرگراه پاسداران
- کوی فرشته جنوبی
- ساختمان شورای اسلامی شهر تبریز
- تلفن: ۲۱۵۱۰۴۲۲ (۰۴۱)

فهرست

فصل اول

۱۷.....	حیات در معماری
۱۹.....	دیباچه
۲۰.....	حیات
۲۳.....	• حیات در فلسفه اسلامی
۲۶.....	• حیات از دیدگاه روان شناسی
۲۸.....	• حیات از دیدگاه اسلام
۳۰.....	حیات مادی
۳۰.....	حیات نفسانی
۳۱.....	حیات معنوی
۳۲.....	مراتب حیات
۳۴.....	حیات در معماری
۳۷.....	حیات پذیری
۳۹.....	مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حیات پذیری در معماری
۴۴.....	• حیات پذیری در ابعاد مادی
۴۵.....	• حیات پذیری در ابعاد ادراکی

- حیات‌پذیری در ابعاد معنوی..... ۴۶
- مؤخره..... ۴۷

فصل دوم

- حیات‌پذیری در مسکن..... ۴۹
- دیپاچه..... ۵۱
- مسکن..... ۵۲
- مجتمع مسکونی..... ۵۳
- مجتمع مسکونی در جهان..... ۵۵
- مجتمع مسکونی در ایران..... ۶۱
- حیات‌پذیری در مسکن و مجتمع‌های مسکونی..... ۶۵
- تأثیر بعد مادی بر حیات‌پذیری مسکن..... ۶۶
- تأثیر بعد ادراکی در حیات‌پذیری مسکن..... ۶۸
- تأثیر بعد معنوی در حیات‌پذیری مسکن (حیات طیبه)..... ۷۱
- بررسی الگوهای حیات‌پذیر در مسکن دوره معاصر و سنتی..... ۷۴
- ابعاد مادی مسکن دوره معاصر و سنتی..... ۷۴
- عوامل زیست‌محیطی..... ۷۸
- ابعاد ادراکی در مسکن دوره معاصر و سنتی..... ۸۰
- عوامل فرهنگی..... ۸۰
- عوامل اجتماعی..... ۸۲
- عوامل روانی..... ۸۴
- ابعاد معنوی در مسکن دوره معاصر و سنتی..... ۸۵
- عامل طبیعت (بررسی حیاط)..... ۸۸
- مؤخره..... ۹۰

فصل سوم

- حیات‌پذیری در مجتمع‌های مسکونی تبریز..... ۹۳
- دیپاچه..... ۹۵

۹۶	روش تحقیق.....
۹۸	بررسی نمونه‌ها.....
۱۱۵	بررسی تأثیر معیارها در حیات‌پذیری مجتمع مسکونی با توجه به عوامل فردی.....
۱۱۷	مؤلفه‌های مؤثر بر حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی.....
۱۱۸	مؤخره.....
۱۲۵	پیشنهادهای.....
۱۲۷	منابع.....

مقدمه ناشر

این پرسش که «چگونه با مسائلمان روبرو شویم؟» دلمشغولی مهمی برای مدیران، متولیان و نخبگان شهرهاست. کوشش‌های پردامنه برای یافتن پاسخ‌های مطلوب به این پرسش اساسی، حتی اگر لزوماً به حل مسائل شهری ختم نشود، موجب رشد دانش شهری در جوامع مختلف شده است. جامعه شهری ایران نیز همپای تحولات جهانی، با دسته‌ای از مسائل روبروست که نمی‌توان آنها را انکار کرد یا نادیده گرفت یا حتی تعلیق نمود. گریزی از درگیری با این مسائل نیست و هرگونه تاخیر در درک و حل آنها، هزینه‌های جبران‌ناپذیری برای امروز و فردای ما تحمیل می‌کند.

در مواجهه با مسائل شهری، نخستین ضرورت، درک صحیح از مسائل است؛ درک صحیح یعنی اشراف بر زمینه‌ها، ابعاد و پیامدهای مسئله و نتیجه چنین درکی، طراحی درست صورت مسئله خواهد بود. واضح است که در فقدان صورت مسئله درست، راه‌های حل مسئله به روی ما بسته خواهد بود و جز اتلاف زمان و منابع، نصیبی نخواهیم داشت.

بر این اساس، سیاستگذاران شهری، می‌کوشند با بکارگیری شیوه‌های روزآمد و کارآمد در طراحی درست صورت مسائل شهری، نیروهای موجود در دسترس را برای حل مسائل تجهیز کنند. پژوهش‌های شهری، معطوف به چنین رسالتی شکل می‌گیرند و تبدیل به رکن سیاستگذاری و مدیریت شهری می‌شوند. مطالعه تجربه‌های مدیریت شهری در ایران و سایر جوامع حکایت از این دارد که مدیریت‌های مطلوب، با پژوهش‌های مسئله‌محور

و موثر پیوند دائمی دارند. این رویکرد، البته امروز از امری ویتروینی به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شده است و سیاستگذاران شهری، بی توجه به چنین ضرورتی، توفیق چندانی در گره‌گشایی و اعتلای شهرها نمی‌یابند. مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز، به عنوان بازوی پژوهشی و کارشناسی نهاد مردمی شورای اسلامی شهر، رسالتی در همین مسیر بر دوش دارد. ارتباط مستمر با جامعه دانشگاهی، کارشناسان و پژوهشگران حوزه‌های مختلف مدیریت شهری، ارجاع مسائل شهر به ایشان و دریافت پاسخ‌های راهگشا و موثر برای حل مسائل، زنجیره اقدامات مرکز را شکل می‌دهد.

بخشی از یافته‌های پژوهشی در قالب گزارش‌های کارشناسی، به صورت عمومی عرضه می‌شود. مخاطب این گزارش‌ها، سیاستگذاران، مدیران و افکار عمومی است. بخش دیگری از دستاوردهای پژوهشی، با هدف تولید ادبیات، تقویت دانش شهری و دامن زدن به گفتگوهای انتقادی، در قالب کتاب منتشر می‌شود. ارزش‌های پیدا و پنهان آثار مکتوب، بر کسی پوشیده نیست. ما امیدواریم مجموعه آثار منتشر شده توسط این مرکز، به پشتوانه نقد و نظر اصحاب فکر، صاحبان اندیشه و تجربه در امور شهری، سهمی در درک و حل مسائل و در نهایت، بهبود وضعیت و کیفیت زندگی شهری داشته باشد.

روح‌الله رشیدی

رئیس مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلانشهر تبریز

پیشگفتار

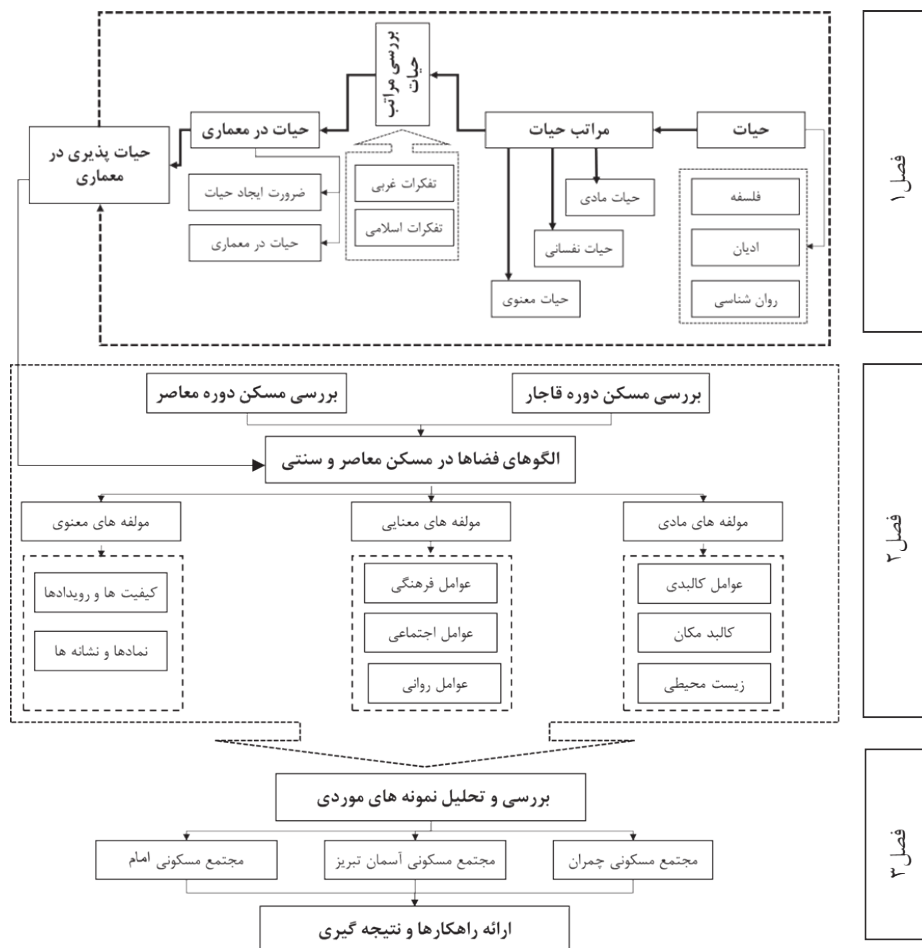
داشتن مسکن و سرپناه از نخستین نیازهای هر جامعه است. مسکن یکی از مهم‌ترین فضاهای معماری است که رابطه مستقیم با انسان برقرار می‌نماید، حیات در مسکن با حیات در زندگی ارتباط دارد زمانی که زندگی گذراندن عمر نیست، بلکه ره پیمودن در مسیر ارزش‌ها و سعادت انسان است. رضایت از زندگی حیات انسان را پرمعنا و هدفمند کند. مسکن از اساسی‌ترین نیازهای حیات انسان است. فضاهای مسکونی نیازمند پاسخگویی به نیازهای ساکنین هستند و در چارچوب تأمین فضای موردنیاز برای آسایش انسان، نه تنها دارای وجوه مادی است، بلکه کیفیت فضایی آن نقش تأمین نیازهای روحی و روانی انسان‌ها و وجوه غیرمادی را بر عهده دارد؛ بنابراین شناخت حیات انسان موجب افزایش کیفیت محیط مسکونی می‌گردد. انسان دارای حیات مادی، نفسانی هست که از یکدیگر غیرقابل تفکیک‌اند. افزایش مجتمع‌های مسکونی و تخریب روزافزون بناهایی که فقط دو دهه از زمان ساخت آن‌ها می‌گذرد، ما را ملزم می‌دارد که با آگاهی از حیات انسان و شناخت محیط، به تحقق حیات در مجتمع‌های مسکونی دست یابیم. هایدگر معتقد است «بحران واقعی مسکن در کمبود آن نیست، بلکه بحران واقعی در جستجوی آدمی برای سکونت است و انسان پیش از هر چیز باید سکونت‌گزینی را بیاموزد» (هایدگر، ۱۳۸۱). توجه به زندگی انسان و شناخت نیازهای وی در محیط، موجب رضایتمندی، افزایش کیفیت، پایداری و تحقق حیات‌پذیری در مجتمع‌های مسکونی می‌شود. رشد فزاینده جمعیت و

توسعه برنامه ریزی نشده شهرنشینی از مهم ترین عواملی هستند که نیاز به مسکن را بیش از پیش حائز اهمیت کرده اند. از آنجایی که رفتار انسان تحت تأثیر محیط زندگی اش شکل می گیرد، عدم داشتن اطلاعات و راه کارهای مناسب در راستای تأمین مسکن، افراد جامعه را با مشکلات پیچیده ای مواجه می کند. مسکن در تمام جوامع دارای مفهومی متعالی و مقدس است که انسان با تأمین آن به بودن دست یافته و در این بودن هستی و زندگی را تجربه کرده است؛ به عبارت دیگر، نحوه سکونت، چگونگی بودن انسان را معنا بخشیده است (نصر، ۱۳۹۴: ۶۷). مسکن تأثیر بسیار زیادی بر حیات انسان دارد؛ زیرا زندگی انسان به عملکردهای سطحی محدود نمی شود و شامل افعال و رویدادهایی است که در بستر محیط رخ می دهد. با در نظر گرفتن نوع سکونت غالب در جهان معاصر که به سمت آپارتمان نشینی سوق پیدا کرده است حیات پذیری مجتمع های مسکونی برای این تحقیق مدنظر می باشد. از این رو، ارزیابی فضاهای مجتمع های سکونتی برای افزایش کیفیت زندگی، با در نظر گرفتن جنبه های مختلف حیات، رفتارها و رویدادهای زندگی، بر طراحی مسکن تأثیر عمیقی دارد. حیات پذیری یکی از موضوعات در دوره معاصر است و ساخت مجتمع های مسکونی بدون توجه به مؤلفه های حیات پذیری، به ساکنین در درازمدت آسیب می زند. حیات پذیری رویکردی است که با توجه به نیازهای چندبعدی انسان در مجتمع های مسکونی، کیفیت زندگی را افزایش داده و درعین حال حیات مجتمع را حفظ می کند. انسان از دیدگاه اسلام، موجودی چندبعدی است که نیازهای مادی و معنوی متفاوتی دارد. گرایش به زندگی در شهرها و نواحی مسکونی بی روح، شهرها را یکنواخت و ملال آور کرده است. همچنین، تقلید در ساختمان سازی و نبود مطالعات اولیه در بخش مسکن، ساده انگاری در طراحی مسکن و عدم توجه به نیازهای چندبعدی انسان، مشکلاتی را در جامعه ایجاد کرده است. با بررسی مراتب حیات انسان از دیدگاه اسلامی، مؤلفه های کیفی محیط در ارتباط با سه مؤلفه: مادی، ادراکی و معنوی مورد بررسی قرار می گیرد. این کتاب با هدف بررسی حیات انسان برای یافتن مؤلفه های مؤثر در افزایش کیفیت زندگی در مجتمع های مسکونی تدوین شده است. هر سه مؤلفه ی مادی (کالبدی، زیست محیطی، اقتصادی)، مؤلفه های ادراکی (فرهنگی، روانی و اجتماعی) و معنوی (کیفیت ها و رویدادها، نمادها و نشانه ها) در مجتمع های مسکونی تأثیرگذارند. عواملی مانند طبیعت، زیبایی، امنیت

و آرامش، هویت و روش زندگی ازجمله مؤلفه‌های مشترک هستند. اندیشه «حیات‌پذیری» به عنوان یکی از رویکردهای جدید در حوزه معماری و شهرسازی، به ابعاد کیفی زندگی انسان پرداخته و به دنبال پیوند مسکن با حیات انسان و نیازهای او از طریق کیفیت محیطی در مجتمع‌های مسکونی هست. مجموعه سکونتی با رویکرد حیات‌پذیری می‌تواند روح‌بخش زندگی انسان باشد؛ بنابراین، توجه به رفتارها و فعالیت‌های انسان در حوزه‌های عملکردی مختلف و توجه به کیفیت محیطی با چنین رویکردی در زندگی پراز تنش، مشکلات، یکنواختی و روزمرگی‌های به وجود آمده، ضرورت حیات‌پذیری را در مجتمع مسکونی چند برابر می‌کند.

مسکن و نیاز به افزایش کیفیت زندگی انسان و استفاده از رویکرد حیات‌پذیری در مجتمع‌های مسکونی اهمیت دارد. نقش روزافزون مسکن در زندگی انسان و نقش حیاتی آن به عنوان عاملی بنیادین که در سال‌های اخیر بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. این کتاب نیز گسترشی بر پایان‌نامه کارشناسی ارشد مهندس زیبا سامی است که تحت راهنمایی پروفسور دکتر پریسا هاشم‌پور در دانشگاه هنر اسلامی تبریز در سال ۱۳۹۶ به نگارش درآمد. با توجه بردست‌آورد این پایان‌نامه، به عنوان اثر برتر جشنواره سال ۱۳۹۷ پروفسور حسابی و همچنین کسب عنوان دانشجوی برتر نویسنده در همان جشنواره، تصمیم به انتشار این پایان‌نامه در قالب یک کتاب احساس شد. امید است که این کتاب پاسخگوی بخشی از مبانی لازم برای نیازهای امروزه در بخش مسکن باشد. البته، باید خاطرنشان کرد، نگارش این کتاب به شکل کنونی با اضافه کردن منابع جدید، گسترش مطالعات و بررسی نمونه‌های موردی به روز، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر بود. ازاین‌رو، با اصلاحات و افزودن بخش‌های تازه و به‌روزرسانی محتوای علمی آن پایان‌نامه تلاش شد تا این اثر به عنوان کتابی جامع در اختیار خوانندگان محترم قرار گیرد تا به فهم بهتری از این موضوع دست یابند. در این کتاب، تلاش شده است به این پرسش پاسخ داده شود که حیات‌پذیری در مسکن چگونه است و چه عواملی بر آن تأثیر می‌گذارد؟ تحولات ایجاد شده در الگوهای مجتمع‌های مسکونی و پیامدهای حاصل از پیچیده‌تر شدن روابط انسانی، توجه برخی نظریه‌پردازان و معماران را به رویکردهای مختلف در معماری جلب کرده است. کتاب حاضر تلاش دارد با بررسی حیات انسان و مراتب آن، کیفیت محیطی

مؤثر در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی شهر تبریز را مورد بررسی قرار دهد. در همین راستا، سه مجتمع مسکونی انتخاب شده‌اند تا تأثیر هر یک از مؤلفه‌ها بیشتر مورد واکاوی قرار گیرد و انتظار می‌رود نتایج این مطالعه برای طراحان در ارتقای حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی مؤثر واقع شود. ساختار این کتاب با توجه به ماهیت موضوع در سه بخش ارائه شده است که نخستین بخش، به حیات و حیات‌پذیری در معماری اشاره دارد که شامل معانی و ویژگی‌های آن در علوم مختلف بوده است. دومین بخش نیز برای تعیین مؤلفه‌های طراحی به رویکرد حیات‌پذیری، با توجه به چندوجهی بودن ماهیت حیات و پیچیدگی طراحی مسکن و عوامل تأثیرگذار بر زندگی می‌پردازد که معیارهای کمی و کیفی جمع‌آوری، دسته‌بندی و تحلیل شده‌اند. در بخش نهایی نیز، با توجه به ماهیت کیفی و کمی تحقیق و دامنه وسیع مطالعات اولیه، منابع تحقیق جمع‌آوری و اصول و معیارهای کیفی موضوع مورد بررسی قرار گرفته است. در خاتمه از مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلان‌شهر تبریز که شرایط لازم برای چاپ و نشر این کتاب را فراهم آوردند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌گردد. از معاونت پژوهشی دانشگاه هنر اسلامی تبریز که در این امر مساعدت و همکاری فرمودند سپاسگزاری می‌شود. مورد انتظار است که با تدوین این کتاب گامی هرچند کوچک در مسیر حیات‌پذیری فضاهای سکونتی به ویژه مجتمع‌های مسکونی برای ساکنان برداشته شود.

شکل ۱: فصل بندی ساختار کتاب

فصل اول

حیات در معماری

- دیباچه
- حیات
- حیات از دیدگاه فلاسفه
- حیات در فلسفه اسلامی
- حیات از دیدگاه روان‌شناسی
- حیات از دیدگاه اسلام
- حیات مادی
- حیات نفسانی
- حیات معنوی
- مراتب حیات
- حیات در معماری
- حیات‌پذیری
- مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حیات‌پذیری در معماری
- حیات‌پذیری در ابعاد مادی
- حیات‌پذیری در ابعاد ادراکی
- حیات‌پذیری در ابعاد معنوی
- موخره

● دیباچه

حیات آدمی باید در حوزه دانش نظری مورد بررسی قرار گیرد تا انسان بتواند به تفسیر درست آن بپردازد. شناخت معنای حیات و دیدگاه‌های ادیان مختلف در این میان می‌تواند راهگشا باشد. انسان موجودی کمال‌گرا و هدفمند است، از بیهودگی و بی‌معنایی به سختی گریزان شده و از آن رنج می‌برد. انسان دارای جسم و جانی است که صورت و باطنی دارد. بدین ترتیب زندگی او به شرط معناداری قابل تحمل بوده و می‌تواند به معنا و غایت حیات دست یافته و در غیر این صورت، زندگی وی به بن‌بست و پوچی ختم می‌شود. معنای واقعی حیات است که سبب رضایت‌مندی و توجیه افعال و رفتارهای آدمی شده و سبب خروج وی از حیرت و سرگردانی می‌شود. ادعای ادیان آسمانی آن است که معنای واقعی زندگی تنها در امور حقیقی قابل جستجو است و غایت و فرجام حیات جز در سایه اعتقاد به خداوند میسر نیست (قائمی، ۱۳۹۳). زندگی انسان شامل افعال و رویدادهایی از جانب انسان است که در بستر محیط رخ می‌دهد و معماری در این میان همچون واسطه‌ای در شکل افعال آدمی مؤثر واقع می‌گردد. از این رو پرداختن به امر معماری در مقام یک فعالیت، انسان را به بخشی دیگر از حقیقت معماری از آن جهت نزدیک‌تر می‌سازد که با زندگی انسان پیوند می‌یابد (سامه، ۱۳۹۴: ۱۹۶). در این فصل، ابتدا با بررسی فرهنگ واژگان و با توجه به مباحث دینی، فلسفی و روان‌شناسی معنای حیات مورد بررسی قرار گرفته است و بر اساس دیدگاه اسلام حیات به سه مرتبه حیات مادی، نفسانی و معنوی تقسیم شده که در

ادامه با بررسی این حیات سه‌گانه به تأثیر آن‌ها در معماری و ضرورت ایجاد آن در معماری به دست آمده؛ و در نهایت حیات‌پذیری در معماری به سه بخش مادی، ادراکی و معنوی تقسیم شده است.

● حیات

حیات انسان‌ها تابع محیط و شرایط خاص است که موجب تصاویر متفاوتی از معنای حیات می‌شود. حیات در لغت به معنای زندگی است و در اصطلاح از صفات کمالی موجود است که با ادراک و فعل همراه باشد (جوادی آملی، ۱۳۸۹: ۳) مرحوم مطهری نیز حیات را «حقیقت مجهول‌الکنهی که دو خاصیت آگاهی و جنبش دارد» معرفی کرده‌اند (مطهری، ۱۳۸۰: ۲۱). حیات انسان، در راستای بازیابی معنایی است که با ارتقای سطح زندگی و فکری او، بیش از پیش آشکار شده و انسان را در مسیر تکاملی‌اش به پیش می‌برد (جعفری، ۱۳۷۸: ۹۳). آدمیان، در بستر تداوم پدیده حیات به برکت فعالیت سیستم‌های کار گذاشته شده در متن هستی خود و با استفاده از فرصت‌های فراهم آمده، در فاصله میان تولد و مرگ، به قصد پاسخ‌گویی به نیازهای خویش، به کنش و واکنش‌های آگاهانه جسمی و روحی شبانه‌روزی می‌پردازند (سجادی، ۱۳۸۵: ۱۱). در منظر اندیشمندان اسلامی، «حیات» به معنای زندگی، «حی» به معنای زنده‌بودن و «حیوان» نیز به معنای موجود زنده است. حیات هر موجودی به طور عام عبارت از نحوه وجود آن و معیشت آثار آن موجود است. موجودات مادامی‌که آثار وجودی بر آن‌ها حاصل آمده باشد، زنده و دارای حیات هستند (سجادی، ۱۳۷۹: ۲۲۰ و ملاصدرا، ۱۴۱۰: ۳۰). به عبارتی حیات امری تهی نیست و در خلأ رخ نمی‌دهد. معنای حیات در همان جریان و عینیتش حضور دارد. پس زندگی چیزی است که به طور فی‌نفسه، معنایی دارد و در نخستین برخورد با آن همان معنا را القا می‌کند. ماهیت حیات چنان است که در آن وجود و حضور و فهم زندگی وحدت دارند. پس معنا چیزی جز همان حضور و جریان زندگی خود ما نیست (امید، ۱۳۹۲). حیات انسان واقعیتی است که به وسیله آن حرکت، احساس، لذت، حقیقت‌جویی، کمال‌طلبی، عینیت پیدا می‌کند (سجادی، ۱۳۸۵: ۱۱) زمانی می‌توانیم در مورد حیات سخن گفت که در مورد نظریه‌ها و معانی مختلف انسان و حیات اندیشید، در جدول ۱ معانی مختلف حیات در فرهنگ واژگان مختلف مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول ۱. معانی مختلف حیات در فرهنگ واژگان

معانی	فرهنگ واژگان
[ح] [ع] (مص) عمر. زیست. زندگی. مقابل. ممات. زندگانی	فرهنگ دهخدا
(خ) [ع. حیا] ۱- (مص ل.) زنده بودن. ۲- (امص.) زندگانی	فرهنگ معین
زیستن؛ زنده بودن. ۲. [مقابل ممات] زندگی	فرهنگ عمید
Life- lifetime- brio	فرهنگ انگلیسی
حیا	فرهنگ عربی

حیات از دیدگاه فلاسفه: «حیات» از مفاهیم ثانوی فلسفی بوده و آثار آن، یعنی رشد و نمو یا علم و قدرت تعریف شده است (موسوی، ۱۳۹۴). با توجه به اینکه نگرش فلسفی حیات، بر سبک زندگی تأثیر می‌گذارد. از این رو بررسی آن در دو دیدگاه فلسفی اسلام و غرب اهمیت زیادی دارد. حیات انسان برخلاف سایر موجودات، واجد ساحت‌های متفاوتی است که می‌توان آن‌ها را به ساحت‌های طولی و عرضی تقسیم کرد. از جمله این ساحت‌ها، ساحت زندگی فردی، اجتماعی، عمومی و خصوصی و حتی در عصر حاضر، ساحت حیات مجازی را نیز می‌توان اشاره کرد (زمانیها، ۱۳۹۲). با توجه به بررسی‌های صورت گرفته فلاسفه اسلامی با در نظر گرفتن رسیدن انسان به کمال و خودشناسی ساحت عرضی و بیشتر به ساحت طولی را بررسی کرده‌اند در حالی که فلاسفه غربی بیشتر به ساحت عرضی حیات توجه کرده‌اند و این تفاوت در دیدگاه‌ها موجب ایجاد نظریه‌های متفاوت شده است. «معنای زندگی» در فلسفه غرب نیز یکی از مهم‌ترین موضوعات در دوران جدید است. مسائل اصلی که ذیل عنوان مذکور جای می‌گیرند، مشتمل بر پرسش‌هایی اند مربوط به اینکه آیا زندگی هدف دارد؟ آیا زندگی ارزشمند است؟ و آیا مردم مستقل از شرایط و علایق خاص خود، دلیلی برای زندگی دارند یا نه؟ نظر بیشتر فلاسفه غرب در مورد معنای زندگی بعد از جدا شدن از دیدگاه‌های دینی، کمابیش متأثر از روند رو به رشد نیهیلیسم در عصر جدید بوده است یا این که همین دیدگاه را مبدأ جستجوهای فلسفی خود قرار داده‌اند (ولف، ۱۳۸۲). فیلسوفان در مکاتب فکری مختلف و با رویکردهای فلسفی گوناگون تلاش کرده‌اند تا ویژگی‌های یک حیات معنادار را تبیین نمایند. اگرستانسیالیست‌ها با صراحت بیشتری به این موضوع پرداخته‌اند. هایدگر (۱۹۳۵) در کتاب «در راه زمان» به جایگاه انسان در هستی، معنای حیات را بررسی